

Οι κοινωνικές αντιδράσεις θα κλιμακώνονται

ΝΙΚΟΣ ΠΕΡΙΣΤΙΑΝΗΣ: Τραγωδία και αγανάκτηση για ανθρωποκτονία εξ αμελείας, με ευθύνη πολλών

Η τραγωδία των τελευταίων ημερών φούντωσε τα αισθήματα αγανάκτησης των πολιτών και το τι βλέπουμε είναι πρωτόγνωρο για την κοινωνία μας, επισμαίνει ο κοινωνιολόγος και πρόεδρος του Συμβουλίου του Πανεπιστημίου Λευκωσίας Νίκος Περιστιάνης, ο οποίος τονίζει πως οι κοινωνικές αντιδράσεις θα συνεχίζονται και θα κλιμακώνονται. Αναφερόμενος στις πολιτικές ευθύνες, εξηγεί πως λόγω της φύσεως του θέματος, της εμπλοκής ξένων δυνάμεων, των θεμάτων ασφαλείας που υπήρχαν, ήταν πολλοί οι εμπλεκόμενοι στις αποφάσεις, άρα και οι ευθύνες πάνε πολύ ψηλά.

Μια μεγάλη συμφορά και μια θάλασσα «αγανακτισμένων» στους δρόμους. Θα εκραγεί το φάιστσει;

Πράγματι, η τραγωδία των τελευταίων ημερών φούντωσε τα αισθήματα αγανάκτησης των πολιτών και το τι βλέπουμε είναι πρωτόγνωρο για την κοινωνία μας. Στη Μέση Ανατολή είδαμε πρωτοφανείς κινητοποιήσεις των πολιτών ενάντια σε αυταρχικά καθεστώτα, με αίτημα τον εκουγχρονισμό και τη δημοκρατία.

Στην Ευρώπη είδαμε κινητοποιήσεις ενάντια στον τρόπο λειτουργίας των δυτικών δημοκρατιών, στις αποφάσεις των πολιτικών και το κουτσούρεμα του κράτους προνοίας για να αντιμετωπισθεί η οικονομική κρίση. Στην Κύπρο μέχρι πριν λίγες μέρες το κάλεσμα των πολιτών στις πλατείες δεν είχε βρει μεγάλη ανταπόκριση. Και ξαφνικά η τραγωδία που ζήσαμε φούντωσε την φλόγα της αγανάκτησης...

Ήρθαμε όμως αντιμέτωποι με μια πρωτοφανή

Κάθε λεπτό που περνά, κάθε είδος ταλαιπωρίας που βιώνουμε, θα υπενθυμίζει το πρόβλημα, τα πολιτικά λάθη, τις ευθύνες των πολιτικών

συμφορά που ήταν αποτέλεσμα πρωτοφανών λαθών.

Σωστά. Μέχρι πρόσφατα ζούσαμε μικρότερα δείγματα κρατικής ανεπάρκειας, σε συνεχείς, σταθερές όμως δόσεις. Οι πολίτες τα έβλεπαν, προβληματίζονταν, τα συζητούσαν μεταξύ τους, αλλά σε μεγάλο βαθμό οι αντιδράσεις περιορίζονταν στην προσωπική απογοήτευση με την πολιτική (και τους πολιτικούς), στην απόσυρση του ενδιαφέροντος για τα κοινά και στην επικέντρωση στα ζητήματα του ιδιωτικού βίου, αντιδράσεις που οδήγησαν και στα αυξημένα ποσοστά αποχής στις πρόσφατες βουλευτικές. Όμως η ξαφνική τραγωδία άλλαξε τα πάντα. Από τη μια ήταν το μέγεθος του πλήγματος, που δεν μπορούσε να αγνοηθεί, οι άδικοι θάνατοι πολιτών και δη νέων αντρών της Εθνικής Φρουράς και της Πυροσβεστικής, αλλά και οι αποκαλύψεις για το μέγεθος της εγκληματικής αμέλειας που έφερε την συμφορά. Δυστυχώς για τους πολιτικούς, οι συνέπειες της καταστροφής βιώνονται πλέον προσωπικά από τον κάθε πολίτη, με τα προβλήματα διακοπής του ηλεκτρισμού, που μεταφράζονται στη μη λειτουργία των συσκευών κλιματισμού στη μέση του καλοκαιριού, την παράλυση των ηλεκτρολογικών συσκευών, και ιδιαίτερα των υπολογιστών, την έλλειψη νερού. Κάθε λεπτό που περνά, κάθε είδος ταλαιπωρίας που βιώνουμε θα υπενθυμίζει το πρόβλημα, τα πολιτικά λάθη, τις ευθύνες των πολιτικών. Και επειδή αυτές οι συνέπειες δεν θα εξαφανισθούν εύκολα, μπορούμε να αναμένουμε ότι και οι κοινωνικές αντιδράσεις θα συνεχίζονται και θα κλιμακώνονται. Ένας πραγματικός εφιάλτης για τους πολιτικούς.

Το να ξέρεις ότι κάτι μπορεί να είναι επικίνδυνο και να μη λαμβάνεις τις απαιτούμενες προ-

Έχει τρωθεί παραπέρα η εμπιστοσύνη των πολιτών

Η Κύπρος πόσο διαφορετική είναι σήμερα μετά την 11 Ιουλίου;

Κάθε κρίση έχει τη δική της ταυτότητα και τις ανάλογες επιπτώσεις σε μια κοινωνία. Στην Αμερική η 11 Σεπτεμβρίου αποτέλεσε μια εξωτερική επίθεση, από κάποιους «εξωτερικούς της Αμερικής και του πολιτισμού της». Αυτό συσπειρώσε το έθνος εσωτερικά και σκλήρυνε τα τείχη προς τον έξω κόσμο, στρέφοντας την κοινωνία σε μια πιο συντηρητική, εσωστρεφή, αμυντική πολιτική. Αυξήθηκε η δύναμη του προέδρου προς αντιμετώπιση του εξωτερικού κινδύνου. Η δική μας 11 Ιουλίου είχε εσωτερικά αίτια, οπότε και είναι λογικό να αυξήσει την εσωτερική ένταση και αντιπαράθεση. Έχει τρωθεί παραπέρα η εμπιστοσύνη των πολιτών προς το κράτος, την Κυβέρνηση και τον πρόεδρο της χώρας. Αναπόφευκτα θα μειωθεί το κύρος και η δύναμη του Προέδρου και της Κυβέρνησης ακόμη πιο πολύ από πριν. Αυτό

αποτελεί μια αρνητική εξέλιξη αν λάβουμε υπ' όψιν τις μεγάλες προκλήσεις που έκεινα αντιμετώπιση η Κύπρος στο άμεσο μέλλον: περαιτέρω όξυνση της οικονομικής κρίσης, κρίσιμες αποφάσεις στο Κυπριακό, Προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Χωρίς μια νομιμοποιημένη και στιβαρή ηγεσία, πώς θα πετύχουμε τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα; Από την άλλη, ελπιδοφόρο στοιχείο είναι οι κινητοποιήσεις των πολιτών, που παίρνοντας απαιτητικό στην πολιτική αρένα, φαίνεται να ξεπερνούν την όποια απάθεια και να επιζητούν ένα πιο ενεργό ρόλο, απαιτώντας αλλαγές και μια πιο αποτελεσματική Πολιτεία. Το μέλλον είναι απρόβλεπτο. Το πώς θα διαμορφωθεί εξαρτάται σε κάποιο βαθμό από εξωτερικούς και αστάθμητους παράγοντες - εξαρτάται, όμως, ακόμα, πιο πολύ και από τις δικές μας συλλογικές ενέργειες και επιλογές.

Φυλάξει, τι δείχνει;

Πρέπει να πούμε ότι τέτοιες περιπτώσεις αμέλειας ή αδράνειας δεν είναι ασυνήθη φαινόμενα, υπάρχει μάλιστα σχετική βιβλιογραφία για το πώς δημιουργήθηκαν μεγάλες κρίσεις και καταστροφές (π.χ. η κρίση της Κούβας, που έφερε την ανθρωπότητα στα πρόθυρα πυρηνικού πολέμου). Που δείχνουν ότι συνήθως οι κρίσεις αυτές είναι αποτέλεσμα σύνθετων παραγόντων, γραφειοκρατικών διαδικασιών, διάχυσης της ευθύνης σε πολλά άτομα ή φορείς, ιδεολογίες, συγκυρίες, αστάθμητοι παράγοντες κ.ο.κ.

Αυτά ακριβώς εξηγούν και το τι συνέβη στη δική μας περίπτωση, όπου σημαντικά στοιχεία ήταν τα εξής: Πρώτο, ότι εμπλεκόνταν ξένοι στο όλο θέμα (π.χ. το Συμβούλιο Ασφαλείας), με τους οποίους έπρεπε να υπάρχει συνεννόηση για τις σχετικές αποφάσεις. Δεύτερο, ότι δεν ήταν φα-

νερό ποιος ακριβώς είχε την ευθύνη των αποφάσεων στην Κύπρο (το Υπουργείο Εξωτερικών, το Υπουργείο Άμυνας, η Εθνική Φρουρά, ο Πρόεδρος). Ο κάθε ένας ένιωθε ότι κάποιος άλλος είχαν τον τελικό λόγο και ευθύνη. Τρίτο, ο συγκεντρωτισμός που χαρακτηρίζει τον κρατικό μηχανισμό, που οδήγησε σε πολύ αργές, γραφειοκρατικές διαδικασίες (να το δουν οι επιτροπές, να ζητηθεί η γνώμη του τάδε κ.ο.κ.). Τέταρτο, οι πολιτικές ευαισθησίες (το Κυπριακό και οι ανάγκες συμπατριωτών) αλλά και οι ιδεολογικές προτιμήσεις της Κυβέρνησης. Πέμπτο, τα ανθρώπινα λάθη (λανθασμένες εκτιμήσεις του κινδύνου, του επείγοντος του θέματος κτλ).

Και φαίνεται ότι ήταν πολλά τα λάθη αυτά.

Ναι, είναι εκπληκτικό, για παράδειγμα το ότι δεν τέθηκε το απλό ερώτημα και η λύση: καλά, αν θεωρήσουμε ότι τα κερνητικά πρέπει να μεί-

νουν στην Κύπρο για ένα ακαθόριστο διάστημα, μέχρι να διαλευκανθούν κάποια θέματα, πώς και πού πρέπει να φυλακτούν για να είναι ασφαλή; Κανείς δεν φαίνεται να διατύπωσε το απλό αυτό ερώτημα που θα οδηγούσε και στη σωστή αντιμετώπιση. Γιατί οι σωστές ερωτήσεις, προηγούνται των σωστών λύσεων. Ούτως ή άλλως, στη συνεδίση του πολίτη οι διάφοροι παράγοντες συμπεκνώνονται σε ένα: εγκληματική αμέλεια, αφού όντως η αδράνεια, και η αμέλεια, οδήγησε στον θάνατο πολλών. Μια ανθρωποκτονία εξ αμελείας, με ευθύνη πολλών.

Τι γίνεται με τις πολιτικές ευθύνες;

Είναι φανερό ότι, λόγω της φύσεως του θέματος, της εμπλοκής ξένων δυνάμεων, των θεμάτων ασφαλείας που υπήρχαν, ήταν πολλοί οι εμπλεκόμενοι στις αποφάσεις. Άρα και οι ευθύνες πάνε πολύ ψηλά.

Πρέπει οι αυθόρμητες εκδηλώσεις να αναδείξουν κάποιες ηγετικές μορφές

Δεν αποτελούν οι κινητοποιήσεις και μια ελπιδοφόρα εξέλιξη - επιτέλους οι πολίτες αντιδρούν, συμμετέχουν, απαιτούν;

Βεβαίως, αν επικρατήσουν οι απόψεις και οι ομάδες εκείνες που τις ενδιαφέρει η αναβάθμιση της δημοκρατίας μας. Μέχρι στιγμής οι περισσότεροι πολίτες που παίρνουν μέρος στις κινητοποιήσεις φαίνεται να το κάνουν αυθόρμητα, έχοντας πιθανώς κάποιους άδηλους στόχους υπ' όψιν (πέρα από την διάθεση έκφρασης συμπαράστασης σε όσους έχασαν οικείους τους στην έκρηξη). Όμως για να υπάρξει κάποιο σημαντικό αποτέλεσμα, θα πρέπει οι αυθόρμητες αυτές εκδηλώσεις να αναδείξουν κάποιες ηγετικές μορφές, να διατυπωθούν κάποιοι κοινοί επιθυμητοί στόχοι και να υπάρξει κάποια χρονική διάρκεια, έτσι που οι πολιτικοί να αναγκαστούν να προληψιαστούν, να πάρουν θέση προς το τι πρέπει να αλλάξει, να υπάρξουν κάποιες δεσμεύσεις και κάποια δείγματα αλλαγής. Γιατί αν μείνουμε απλώς στις αυθόρμητες εκφράσεις διαμαρτυρίας, αυτές γρήγορα θα εξατμηθούν χωρίς χειροπιαστά αποτελέσματα.

Ούτως ή άλλως, οι μεγάλες κρίσεις δημιουργούν ανάλογες προκλήσεις που μπορούν να οδηγήσουν σε συλλογική ανασύνταξη και ανασυγκρότηση, σε αναδιάρθρωση των συλλογικών στόχων και ένα νέο όραμα για το μέλλον. Η αλήθεια είναι ότι εδώ

Παραμένουμε αδιόρθωτα ενδοστροφείς

πάσοι, παραμένουμε αδιόρθωτα ενδοστροφείς και αδυνατούμε να συνεννοηθούμε στα βασικά που αφορούν το συλλογικό μας μέλλον (π.χ. ποιο είδος λύσης θέλουμε στο Κυπριακό, τη σχέση και θέση μας στην Ευρώπη, το πόσο κράτος θέλουμε, τη θέση των ξένων εργατών στην κοινωνία μας κ.ο.κ.). **Δύσκολο θέμα η συμφωνία σε νέα συλλογικά οράματα.**

Τα βασικά όμως στα οποία πρέπει να στηριχτούμε τα γνωρίζουμε. Μας τα υπενθύμισε πρόσφατα ο Στέφαν Έσοελ, ο παλαιμάχος εκείνος αγωνιστής στη γαλλική αντίσταση, που γλύτωσε από τα γερμανικά στρατόπεδα συγκέντρωσης και υπήρξε συντελεστής στην συγγραφή της «Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου» (1948). Και που στα 93 του χρόνια έγραψε το βιβλιονάρι με τίτλο «Αγανακτίστε», το οποίο υιοθέτησαν οι αγανακτισμένοι πολίτες στην Ευρώπη. Ο Έσοελ μάς θυμίζει πόσα βελτιώθηκαν από το 1948, τελειώσαμε με την αποικιοκρατία και τα απαρτχάιντ, κατέρρευσε η σοβιετική αυτοκρατορία, έπεσε το τείχος του Βερολίνου. Το βασικό κίνητρο πίσω από τους αγώνες αυτούς ήταν η αγανάκτηση για την αδικία, την ανελευθερία, τον αυταρχισμό, που έκανε τους πολίτες δυνατούς, μαχητικούς, αφοσιωμένους. Χρειάζεται και σήμερα να ανακατίσουμε οι πολίτες, λέει ο Έσοελ, να εξεγερθούν ειρηνικά και να αντισταθούν σε όσα γύρω τους αποτελούν λόγους αγανάκτησης. Η δημοκρατία στηρίζεται στο αίσθημα ευθύνης των πολιτών και από εδώ πρέπει να ξεκινήσουμε.

Αρχηγός κράτους που συμπεριφέρεται σαν αρχηγός κόμματος

Αμφισβητείται η Κυβέρνηση, ο Πρόεδρος. «Χριστόφια παραίτησου, εσύ και οι υπουργοί σου», φώναξαν οι αγανακτισμένοι.

Τα συνθήματα αυτά δεν εμφανίστηκαν εν καιρώ αιθρίας. Να υπενθυμίσω ότι αυτή η Κυβέρνηση ήρθε στην εξουσία με συγκεκριμένες υποσχέσεις, πέρα από τη λύση του Κυπριακού. Ήταν η υπόσχεση για δίκαιη κοινωνία, αξιοκρατία στις αποφάσεις, σεβασμό στον πολίτη και λοιπά. Άλλωστε η Αριστερά δεν είχε ποτέ δικό της πρόεδρο, οπότε και δεν μπορούσε να θεωρηθεί ένοχη για πολλές από τις «αμαρτίες» του παρελθόντος, σκέψεις εξάρτησης των πολιτών από τα κόμματα, ευνοιοκρατία, μέσα κλπ. Άρα και οι προσδοκίες από πλευράς πολιτών ήταν υψηλές, ανέμεναν σημαντικές τομές, για νέα πνοή στην πολιτική ζωή του τόπου.

Έμεναν όμως προσδοκίες;

Δυστυχώς οι προσδοκίες αυτές δεν επαληθεύτηκαν, ούτε στο Κυπριακό υπήρξε μεγάλη πρόοδος, αλλά ούτε και στη δημόσια ζωή βελτιώθηκαν τα πράγματα. Μάλιστα η Αριστερά, και η συγκεκριμένη Κυβέρνηση, αμαυρώθηκε με κάθελος σκάνδαλα, από τη χρήση του ιδιωτικού τζέτ από τον Πρόεδρο, τα ρουσφέτια των στενών ανθρώπων του Προέδρου, τις κακές επιλογές συνεργατών και αξιωματούχων σε κρίσιμα πόστα, την υπερ-ευαισθησία στην κριτική των ΜΜΕ, την προχειρότητα σε κρίσιμες δημόσιες εμφανίσεις. Εμπεδώθηκε η εικόνα ενός αρχηγού κράτους που συνεχίζει να συμπεριφέρεται σαν αρχηγός κόμματος και μιας εσωστρεφούς κυβέρνησης που συμβουλευείται κυρίως ένα στενό κύκλο «φίλων» ή «δικών». Για να μη μηδενίζουμε, αυτά δεν σημαίνουν ότι δεν υπήρξαν υπουργοί που ξεχώρισαν, που τόλμησαν. Όμως το γενικό

αποτέλεσμα ήταν κατώτερο των προσδοκιών.

Μήπως ήταν υπερβολικές οι προσδοκίες;

Να υπενθυμίσω ότι το θέμα των προσδοκιών των πολιτών είναι ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα των σύγχρονων δημοκρατιών, σε όλο τον κόσμο, λόγω των αξιών που έχουν επικρατήσει για ισότητα, δικαιοσύνη, αλληλεγγύη, συμμετοχή κ.ο.κ., των βελτιώσεων που έφερε το κράτος πρόνοιας, οι πολίτες έχουν δημιουργήσει υπέρμετρες προσδοκίες. Στην περίπτωση μας, πέρα από αυτές τις γενικές προσδοκίες, ήταν και οι πρόσθετες που δημιούργησε ο Πρόεδρος και που φάνηκε δύσκολο να εκπληρωθεί. Υπήρχαν βέβαια δικαιολογίες, η οικονομική κρίση, η «αδιαιθέλα» της άλλης πλευράς στο Κυπριακό. Σε ένα αρχικό στάδιο οι πολίτες έδιναν πίστωση χρόνου στον Πρόεδρο, υπήρξε κάποια διάθεση να ανεχθούν αρκετά από τα προβλήματα και λάθη, αλλά με την πάροδο του χρόνου άρχισαν να κουράζονται.

Οι πολίτες έδιναν πίστωση χρόνου στον Πρόεδρο, υπήρξε κάποια διάθεση να ανεχθούν αρκετά από τα προβλήματα και λάθη, αλλά με την πάροδο του χρόνου άρχισαν να κουράζονται. Η πρόσφατη έκρηξη και τα τραγικά της επακόλουθα, ξεχειλίζουν το ποτήρι.

Είναι γεγονός ότι στους «αγανακτισμένους» πολίτες μπορεί κανείς να διακρίνει διάφορες κατηγορίες ή ομάδες. Ένας μεγάλος αριθμός είναι πολίτες που θέλουν να βελτιωθεί η Δημοκρατία μας, να γίνει πιο αποτελεσματική, πιο αξιοκρατική, πιο ευαίσθητη στις απόψεις και τις έγνοιες των πολιτών. Από την άλλη όμως υπάρχουν και

πολλοί που απλώς θέλουν να φύγει ο συγκεκριμένος Πρόεδρος και η Κυβέρνηση, είτε γιατί είναι ιδεολογικά αντίθετοι, είτε γιατί ανήκουν σε κάποιο κόμμα ή χώρο που δεν συμμετέχει στην Κυβέρνηση, είτε γιατί απλά τον αντιπαθούν. Είναι άλλοι που δεν πιστεύουν στο κράτος και που θα ήθελαν να δουν την κατάρρευση ή κατάρρευση του, κάποιοι με ειρηνικά μέσα (π.χ. μεγάλες μεριδές αναρχικών στην Κύπρο), κάποιοι ακόμη και με βίαια μέσα (ακροδεξιές ομάδες). Φανερά υπεριοχούν οι πρώτοι στον αριθμό, αυτοί που θέλουν τη βελτίωση της Δημοκρατίας μας, αλλά

δεν θα πρέπει να αφήσουν να χρησιμοποιηθούν από τα ακραία στοιχεία.

Την έννοια με τα ακραία στοιχεία και ποια είναι η ανυποχσία σας;

Παρεμύθηκα προσωπικά σε πρόσφατη συγκέντρωση διαμαρτυρίας. Θέρω τον εαυτό μου ενεργό πολίτη και ότι είναι σημαντικό να εκφράζουμε τις θέσεις μας με κάθε ειρηνικό τρόπο. Αλλά και ως κοινωνιολόγος με ενδιαφέρει να παρακολουθώ από κοντά τα σημαντικά κοινωνικά φαινόμενα. Διέκρινα πολλούς άλλους πολίτες με παρόμοια στάση, όμως υπήρχαν και οι ακραία διαμαρτυρόμενοι που φανερά επιδίωκαν τη βίαιη αντιπαράθεση, προκαλούσαν την Αστυνομία, έβρισκαν πέτρες και άλλα αντικείμενα, προσπάθησαν να παραβιάσουν τις πύλες του Προεδρικού. Γι' αυτό και η Αστυνομία κατέληξε στα δακρυγόνα. Ήταν φανερό ότι αρκετοί από αυτούς ανήκαν στον ακροδεξιό χώρο, μάλιστα προσπάθησαν από την αρ-

χή να θεθούν επικεφαλής της εκδήλωσης, να δώσουν τον τόνο και τα συνθήματα. Σε τέτοιες συνθήκες που ζούμε σήμερα, είναι πιο εύκολο η ιδεολογία αυτή να κερδίσει συμπάθειες και οπαδούς. Το «αργό το φιδιού» επιάζεται ακριβώς σε συνθήκες κρίσης, όπως οι σημερινές.

Είναι όμως δυνατές οι ακραίες καταλήξεις, σε μια Κύπρο συντηρητική;

Στην κοινωνική ζωή τίποτα δεν είναι αδιανόητο. Ας μην πάμε στη Γερμανία της δεκαετίας του '30, ας θυμηθούμε τη δική μας εμπειρία της δεκαετίας του '60, τότε που η δημοκρατία δεν είχε ωριμάσει, οι πολιτικοί αντίπαλοι αντιμετώπιζονταν με βόμβες, και το κράτος αμφισβητείται με ένοπλα μέσα. Βέβαια δεν μπορεί να συγκριθεί η εποχή εκείνη με το σήμερα. Η Δημοκρατία μας έχει ωριμάσει αρκετά, έχουμε πλουραλισμό πολιτικών οργανώσεων, ελευθερία έκφρασης, αρκετή ευαισθησία στα ανθρώπινα δικαιώματα κ.ο.κ. Υπάρχουν και τα γνωστά προβλήματα, υπερτροφική κρατική μηχανή, κομματικοκρατία και αρκετά ελλείμματα δημοκρατίας. Δυστυχώς με την εστίαση των κομμάτων στο κομματικό συμφέρον, το τεράστιο χάσμα μεταξύ στελεχών του κράτους και ιδιωτικού τομέα και τα άλλα μεγάλα προβλήματα, αρκετοί πολίτες καταλήγουν σε ακραίες στάσεις απόρριψης των πολιτικών θεσμών, οπότε γίνονται και ευάλωτοι στις ακραίες ιδεολογίες και ομάδες. Προσθέτω σε αυτά το γεγονός ότι στην Κύπρο η κομματικοποίηση δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκη και σωστή πολιτικοποίηση, δηλαδή μπορεί κάποιος να στηρίζει κάποιο κόμμα (π.χ. λόγω ιδιωτικών συμφερόντων), αλλά να μην έχει καθόλου ώριμες απόψεις και στάσεις στον άφορο την πολιτική ιδεολογία και απόψεις του κόμματος, ή την πολιτική ζωή πιο γενικά.